

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorálních oborů a právních věd

Marie Zimmermannová

**ThDr. Josef Hronek
jako katechetik a pedagog**

**Dr. Josef Hronek
as the Catechetist and the Pedagogue**

Autoreferát disertační práce

Praha 2013

Úvod

Mons. prof. ThDr. Josef Hronek (1890–1954) byl činný v mnoha oblastech církevního a společenského dění, hlavní část svého života však věnoval výuce katechetiky a pedagogiky. Poslední dva roky působil jako děkan Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty Univerzity Karlovy. Byl posledním vyučujícím katechetiky a pedagogiky na zmíněné fakultě, který byl pro tyto obory habilitován, posléze jmenován řádným profesorem a plně se jím po celou svoji profesní kariéru věnoval. Jeho život a dílo dosud nebylo podrobně popsáno, analyzováno ani hodnoceno.

Dílu Josefa Hronka z pohledu antropologie a zdravotní vědy se ve své diplomové práci věnovala Marie Marková na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Informace o výuce katechetiky a pedagogiky na pražské teologické fakultě Univerzity Karlovy do roku 1939 zpracoval ve své diplomové práci Martin Vaňáč a od roku 1939 Vojtěch Novotný v díle *Katolická teologická fakulta 1939–1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. stol.* Tato monografie obsahuje i stručné informace o samotném Josefu Hronkovi a výběr z jeho bibliografie. Zmínky o Hronkovi najdeme i v nedokončené disertační práci sr. Concilie Novákové *Dějiny katechetiky a katecheze v Čechách a na Moravě*. Krátký medailon Josefa Hronka obsahuje kniha Jiřího Hanuše *Malý slovník českého katolicismu*.

Cíle práce

Hlavním cílem práce bylo popsat dílo Josefa Hronka v oborech katechetika a pedagogika a zhodnotit jeho význam v kontextu jeho doby. Kládli jsme si otázku, do jaké míry Hronek vrátil katechetiku mezi teologické obory a jaký vztah měla pedagogika ke katechetice ve výuce na teologické fakultě. K dílčím cílům patří:

- porovnat Hronkovo dílo s dílem těch, kteří se zabývali promyšlením náboženské výchovy a vyučování v jeho době a teoreticky je reflektovali. Jedná se zejména o Hronkovy předchůdce vyučující na pražské bohoslovecké fakultě a Václava Kubíčka a Františka Tomáška z Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Olomouci;
- zjistit, zda a jak Hronka ovlivnily výrazné společenské změny a tehdejší „pohyb“ v oblasti teologie a pedagogiky, což mělo svůj dopad v pastoraci. Zejména

jsme se zaměřili na katechetické, liturgické a biblické hnutí a v pedagogice na tzv. reformní hnutí;

- pokusit se formulovat odkaz Hronkova díla, nakolik je stále platný.

Metodika práce

První kapitola práce – kritický životopis Josefa Hronka – je sepsána na základě historického výzkumu archivních pramenů ze Spisovny Katolické teologické fakulty. V nezpracovaném fondu byly nalezeny všechny dokumenty, které mapují akademickou dráhu Josefa Hronka. Údaje z dětství a mládí pocházejí z osobních dotazníků a jsou doplněny o informace z pramene v soukromých rukách, který jsme označili jako *Rodinná kronika*.

Druhá kapitola – celkový přehled písemného díla Josefa Hronka – je výsledkem historického výzkumu v knihovnách, internetových katalozích a několika souborných pracích a jeho rozřídění podle zvolených kritérií.

Hlavními metodami práce ve třetí a čtvrté kapitole jsou analyticko-syntetická a komparativní metoda. Byla provedena analýza dobových pramenů (publikací a článků v odborných časopisech) a na jejím základě byl popsán kontext, v jakém Josef Hronek působil. Hlavní část práce tvoří tematická analýza Hronkova díla, na základě které byla provedena syntéza. Její výsledky byly porovnány s výsledky analýzy dobového kontextu a na základě tohoto srovnání byl formulován přínos díla Josefa Hronka v oborech katechetika a pedagogika.

Obsah a struktura práce

Práce je členěna na úvod, čtyři kapitoly, závěr, seznam literatury a přílohy. Obsah čtyř kapitol je následující:

1. Kritický životopis: rozdělen do tří etap. První etapa zahrnuje dětství, mládí a studia bohosloví; druhá etapa se týká působení Josefa Hronka v duchovní správě a jeho katechetické činnosti; ve třetí a nejdélší etapě se Hronek věnoval vědecké a pedagogické činnosti na teologické fakultě a v závěru života také funkci děkana.

2. Přehled publikační činnosti: představuje základní údaje a účel monografií a jiných knižních publikací, redaktorskou činnost a uvádí přehled nejvýznamnějších odborných článků Josefa Hronka v časopisech a jiných periodikách.

3. Katecheze a její odborná reflexe v Čechách v první polovině 20. století: představuje dobový kontext, zejména dokumenty papežů, ze kterých Hronek vycházel; podmínky pro náboženskou výchovu a výuku ve školství; projevy katechetického hnutí v Čechách; výuku katechetiky a pedagogiky na české bohoslovecké fakultě v Praze do roku 1928 a na bohoslovecké fakultě v Olomouci a první polovině 20. stol.

4. Odborné dílo Josefa Hronka v oborech katechetika a pedagogika: tematická analýza odborného díla a hodnocení díla Josefa Hronka. Zvláštní pozornost je věnována biblickému vyučování a liturgické výchově. Z oblasti pedagogiky jsme se zaměřili zejména na výchovu dítěte v rodině.

Teoretický a praktický přínos dizertační práce

Práce je příspěvkem k historii české katechetiky a pedagogiky náboženské výchovy. Doplnuje a upřesňuje dílo sr. Concilie Novákové, která svoji práci nedokončila a nepublikovala. Dílu Josefa Hronka se zatím nikdo podrobněji nevěnoval a jeho odkaz české katechetice nebyl znám ani využit.

Práce také doplňuje poznání dějin české teologie a její výuky na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v první polovině 20. století.

Výběr použitých pramenů

Knihy:

HRONEK, Josef. *Svatý Augustin*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustava Francla, 1930.

HRONEK, Josef. *Národní škola a katecheta: nástin vývoje obecného školství a přehled obecnoškolského práva československého*. Praha: Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francl, 1931.

HRONEK, Josef. *Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě*. Praha: G. Francl, 1932.

HRONEK, Josef. *Výbor zákonů školských. [Díl] I. Základní předpisy o školách národních*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1933.

- HRONEK, Josef. *Metodika vyučování náboženství ve třídě elementární*. Praha: Družstvo Vlast, 1934.
- HRONEK, Josef. *Katechetický slovníček*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1935.
- HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na národních školách: uvedení do učitelské praxe*. Praha: Vyšehrad, 1935.
- HRONEK, Josef. *Reforma národní školy československé: Vznik, zásady a cíle reformy národního školství v Československé republice 1918–1934*. Praha: G. Francl, 1935.
- HRONEK, Josef. *O současných směrech pedagogických*. Praha: G. Francl, 1938.
- HRONEK, Josef. *Metodika: Vyučování náboženství pro učitele ke zkouškám způsobilosti a pro školskou praxi*. Praha: Česká grafická unie, 1941.
- HRONEK, Josef. *Vyučování náboženství na středních školách: nejdůležitější platné právní předpisy*. Praha: Kropáč & Kucharský, 1941.
- HRONEK, Josef. *Na klíně mateřském: kapitoly o výchově dítěte v raném dětství*. Praha: B. Rupp, 1946.
- HRONEK, Josef. *Katechetika: duch a forma katolického vyučování náboženského*. Praha: Bohuslav Rupp, 1946.
- HRONEK, Josef. *Didaktika náboženství na školách národních a středních*. Praha: ÚSČsS, 1950.
- HRONEK, Josef. *Pedagogika: úvod do studia*. Praha: Česká katolická charita, 1951.
- HRONEK, Josef. *Magisterium: praktická cvičení v katechisování : návod k pozorování didaktické techniky*. Praha: Česká katolická charita, 1952.
- HRONEK, Josef. *Náboženská didaktika*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1965.
- HRONEK, Josef. *Dějiny pedagogiky v obryse*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1953.

Pramen v soukromých rukách:

Rodinná kronika. Pramen v soukromých rukách.

Literatura:

- ALBERICH, Emilio – DŘÍMAL, Ludvík. *Katechetika*. Praha: Portál, 2008.
- BLANDA, František Xaver. *Pastorálka ve škole čili vychovávání mládeže učením, bohoslužbou a kázni svaté církve katolické*. Praha: Knihkupectví V. Stýbla, 1884.

HORÁK, Záboj. *Církev a české školství: právní zajištění působení církvi a náboženských společností ve školství na území českých zemí od roku 1918 do současnosti*. Praha: Grada, 2011.

HOŠŤÁLKOVÁ, Marta. *P. Václav Kubiček jako katecheta a katechetik*. Olomouc: MCM, 2007.

CHLÁDEK, Jiljí. *Počátkové opatrnosti pastýřské neb krátká naučení, jakby se pastýřové duchovní v povolání svém chovati měli*. 1. a 2. díl. Praha: Školní knihtiskárna, 1780.

JINDRA, Jan Nepomuk. *Katechetika*. Hradec Králové: nákladem spisovatelovým, 1904.

KOŠÁK, František. *Dějiny české katechetiky II*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1922.

KŘIŠŤAN, Alois. *Počátky pastorální teologie v českých zemích*, Praha: Triton, 2004.

KUBÍČEK, Václav. *Katechetika. Návod k duchovní správě mládeže katolické*. 2. vydání. Olomouc: MCM, 1939.

NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. stol.* Praha: Karolinum, 2007.

ŠKODA, Jan Karel. *Katechetika*. 3. vydání. Praha: Fr. A. Urbánek, 1874.

TILMANN, Klemens. *Náboženská výchova dříve a nyní. Katechetická obnova a katechetická praxe*. Praha: Česká katolická charita, 1970.

TOMÁŠEK, František. *Pedagogika. Úvod do pedagogické praxe*. Olomouc, 1947.

ZIMMERMANNOVÁ, Marie. *Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920–1994*. Licenciátní práce. Praha: Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, 2010.

Anotace

Cílem práce je popsat dílo Josefa Hronka (1890–1954) v oborech katechetika a pedagogika a zhodnotit jeho význam v kontextu jeho doby. Josef Hronek působil od roku 1928 na české teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a vyučoval zde až do konce svého života oba zmíněné obory. V posledních dvou letech svého života vykonával funkci děkana Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty. Josef Hronek byl literárně velmi činný. Je autorem několika desítek odborných publikací a článků.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola je věnována životopisu Josefa Hronka. Druhá kapitola předkládá celkový přehled písemného díla Josefa Hronka, jeho monografií a jiných knižních publikací a článků v odborných periodících. Ve třetí kapitole je představen dobový kontext, ve kterém Josef Hronek působil. Jádrem práce je čtvrtá kapitola rozdělená do dvou částí. První obsahuje tematickou analýzu Hronkova díla z katechetiky a pedagogiky. Zvláštní pozornost je věnována představení biblického vyučování a liturgické výchovy v jeho díle. Ve druhé části je provedeno hodnocení jeho odborného díla podle období, ve kterém vzniklo, a v porovnání s dílem Hronkových předchůdců a současníků. Tato hodnocení jsou shrnuta s cílem vyjádřit přínos díla Josefa Hronka pro českou katechetiku a pedagogiku. V přílohách jsou zařazeny dokumenty z profesního života a přepis některých významných článků z dobových časopisů.

Annotation

The aim of this thesis was to describe the work of Josef Hronek (1890—1954) in the field of catechetics and pedagogy, and evaluate its importance in the context of his time. Josef Hronek worked from 1928 in the Czech Theological Faculty of Charles University in Prague and was teaching there until the end of his life, in both the fields concerned. In the last two years of his life he served as the Dean of St. Cyril and Methodius Roman Catholic Theological Faculty. Josef Hronek was literally very active. He is the author of many of books and articles.

The work is divided into four chapters. The first chapter is devoted to the biography of Josef Hronek. The second chapter presents an overview of Hronek`s written works, his monographies and other books and articles in professional journals. The third chapter introduces the context in which Josef Hronek worked. The fourth chapter represents the core of the thesis, and is divided into two parts. The first part contains thematic analysis of the

works dealing with catechetics and pedagogy, particular attention is devoted to the presentation of biblical teaching and liturgical education in his work. The second part involves the evaluation of his professional work, according to the period in which particular pieces arised, and comparison with his predecessors and contemporaries. These evaluations are summarized, in order to express the contribution of Josef Hronek to Czech catechetics and pedagogy. The annexes include documents from a professional life and transcripts of some important articles from contemporary magazines.

Klíčová slova

katechetika, pedagogika, náboženská pedagogika, katecheze, vyučování náboženství, biblické vyučování, liturgická výchova

Keywords

catechetics, pedagogy, religious education, catechesis, teaching of religion, biblical teaching, liturgical education

Shrnutí

V díle Josefa Hronka dosáhl vývoj katechetiky a pedagogiky náboženské výchovy v Čechách svého vrcholu. Hronek navázal na to nejlepší, k čemu dospěli jeho předchůdci, zejména František Xaver Blanda a Jan Ladislav Sýkora. Inspiroval se pedagogickým dílem sv. Augustina, studoval reformní pedagogické hnutí a psychologii dítěte. Inspirovalo ho liturgické a biblické hnutí. Hronek publikoval několik desítek odborných prací z katechetiky a pedagogiky, k nejlepším patří *Katechetika* a *Na klíně mateřském*. Hlavní část jeho díla tvoří metodické příručky a publikace o školském právu určené katechetům. Vynikající jsou jeho učebnice a katechetické pomůcky. Odborné články publikoval zejména v časopisech *Vychovatel*, *Časopis katolického duchovenstva*, *Logos* a *Duchovní pastýř*.

Hronkův přínos katechetice spočívá ve vymezení identity katecheze ve vztahu k jejím biblickým a teologickým východiskům, tj. k činnosti Ježíše Krista, a ve vztahu ke starokřesťanské katechetické praxi. Hronek došel k závěru, že katechetika je neprávem redukována na soubor didaktických pravidel. Uvádí ji jako teorii výchovy založené na Božím zjevení, na učení a učitelském úřadě církve; jako teologickou disciplínu, která propojuje teorii

s praxí. Hronek zřetelně odlišil katechetiku od didaktiky a metodiky náboženského vyučování. Jedinečný Hronkův přínos vidíme v návratu k teologickému rázu katechetiky.

Abstract

The development of catechetics and pedagogy of religious education reached your peak in the work of Josef Hronek. He build his work on the best of what came his predecessors, especially Franz Xaver Blanda and Jan Ladislav Sykora. He was inspired by the work of st. Augustine; he studied educational reform movement and child psychology; he was inspired by the biblical and liturgical movement. Hronek published many professional works of catechetics and pedagogy, one of the best is *Katechetika* and also *Na klíně mateřském*. The main part of his work are methodological guides and publications on law school for catechists. Outstanding are its exercise books for religion education of children and catechetical aids. Expert articles published mainly in magazines *Vychovatel*, *Časopis katolického duchovenstva*, *Logos* and *Duchovní pastýř*.

The contribution of Hronek to catechetics consists in defining the identity of catechetics in relation to its biblical and theological starting points: in teaching of Jesus Christ and in relation to early Christian catechetical practice. Hronek concluded that catechetics is wrongly reduced to a set of didactic rules. Presents it as a theory of education based on the Revelation of God, the learning and teaching of the Church, as a theological discipline that combines theory with practice. Hronek distinguished catechetics clearly from didactics and methodology of religious teachings and education. Unique benefits of Josef Hronek we see a return to theological nature of catechetics.

Publikační činnost autorky práce:

(ed.) Poselství křesťanských svátků. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2010. ISBN: 978-80-254-6765-7.

Vývoj katechetiky v českých zemích v letech 1920–1994. Licenciátní práce. Praha: Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, 2010.

(ed.) Využití křesťanského dědictví ve výuce. Poselství křesťanských svátků. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012. ISBN 978-80-87648-00-1.

(ed.) Využití křesťanského dědictví ve výuce. Křesťanské kulturní dědictví. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012. ISBN ISBN 978-80-87648-01-8.

(ed.) Využití křesťanského dědictví ve výuce. Společenská témata. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012. ISBN 978-80-87648-02-5.

Uvádění dětí do svátostného života. In *Křesťanská iniciace*. Praha: Katechetická sekce České biskupské konference v nakladatelství Tomáš Halama, 2009, s. 77–92. ISBN 978-80-87082-10-2.

Pedagogika křesťanské iniciace. In Kolektiv autorů. *Křesťanská iniciace*. Praha: Katechetická sekce České biskupské konference v nakladatelství Tomáš Halama, 2012, s. 71–80. ISBN 978-80-260-2330-2.

Příprava k prvnímu svatému přijímání/biřmování jako součást iniciačního procesu. In Kolektiv autorů. *Křesťanská iniciace*. Praha: Katechetická sekce České biskupské konference v nakladatelství Tomáš Halama, 2012, s. 81–93. ISBN 978-80-260-2330-2.

Články:

Liturgická výchova v katechezi. *Cesty katecheze, revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku* 2010, roč. 2, č. 3, s. 17–21. ISSN 1803-7224.

J. A. Jungmann a kerygmatický přístup ke katechezi. *Cesty katecheze, revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku* 2011, roč. 3, č. 1, s. 20–21. ISSN 1803-7224.

Aktuální čtení koncilních konstitucí o církvi s ohledem na katechetiku a katechezi v našich podmínkách. *Cesty katecheze, revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku* 2011, roč. 3, č. 3, s. 6–9. ISSN 1803-7224.